

การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

การให้สินเชื่อ เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป กล่าวคือ เป็นบริการประเภทหนึ่งที่ธนาคารจัดให้มีขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางการเงินให้แก่ลูกค้าทุก ๆ ประเภท นอกจากนั้นการให้สินเชื่อยังถือว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการใช้เงินทุน และเงินฝากของธนาคารในการก่อให้เกิดรายได้เพื่อนำมาจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อาทิเช่น ดอกเบี้ยเงินฝาก เงินเดือนพนักงาน เงินปันผล และอื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันยังก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมแก่ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างก็มีการให้บริการในด้านการให้กู้ยืมแก่ลูกค้าทั้งสิ้นซึ่งถือว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ของธนาคาร แต่เนื่องจากระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านวิชาการที่แตกต่างกันระหว่างประเทศทั้งสาม จึงทำให้การดำเนินงานทางด้านการให้สินเชื่อของธนาคารในประเทศทั้งสามมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันออกไปบ้างซึ่งในบทนี้จะได้แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความคล้ายคลึง และความแตกต่างกันของการให้สินเชื่อของธนาคารในประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจะกล่าวถึงการให้สินเชื่อประเภทเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft) เงินกู้ (Loan) การซื้อลดตั๋วเงิน (Bill discounted) สินเชื่อเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ และอื่น ๆ ตามลำดับ

เงินเบิกเกินบัญชี

หมายถึงจำนวนเงินที่ลูกค้ากู้ยืมโดยเบิกเงินเกินกว่าจำนวนเงินฝากที่ลูกค้ามีอยู่ในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันจนกระทั่งระดับที่กำหนดไว้ ซึ่งเรียกว่าวงเงินเบิกเกินบัญชี วงเงินเบิกเกินบัญชีจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ความต้องการ และระยะเวลาในการใช้เงินของผู้ขอ ประกอบกับดุลยพินิจของผู้จัดการธนาคารนั้น ๆ ในการประเมิน

สถานการณ์ของลูกค้าในภาวะลักษณะนี้ด้วย ความสามารถในการจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยให้
แก่ธนาคาร

การให้กู้ยืมโดยวิธีเงินเบิกเกินบัญชีนี้เป็นที่นิยมใช้กันมากในประเทศอังกฤษ ธนาคาร
พาณิชย์ในประเทศอังกฤษถือว่าการให้กู้ยืมแบบเงินเบิกเกินบัญชีมีความสำคัญทั้งทางตรง
และทางอ้อมกับธนาคาร กล่าวคือ เป็นบริการให้การให้กู้ยืมประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้มาก
ที่สุดแก่ธนาคารและเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้มีผู้นำเงินมาฝากกับธนาคารเพิ่มมากขึ้นด้วยวัตถุประสงค์
ที่จะต้องการใช้บริการในการเบิกเกินบัญชีจากธนาคาร ดังนั้นรายการเงินเบิกเกินบัญชีจึง
เป็นรายการส่วนใหญ่ของการให้กู้ยืมทั้งหมดของธนาคารและมักจะเป็นการให้กู้ไปใช้ เป็นทุน
หมุนเวียน (Working Capital) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นการกู้ยืมไปเพื่อใช้ในระหว่าง
ฤดูหนาวพืชจนกระทั่งถึงฤดูเก็บเกี่ยวและเป็นการกู้ยืมเงินไปใช้ก่อนในขณะที่กำลังอยู่ในระหว่าง
รอคอยที่จะได้รับเงินมาจากแหล่งการเงินแหล่งอื่น (Bridging transaction) อัตรา
ดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีในประเทศนี้จะขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างธนาคารและลูกค้า โดย
ปกติธนาคารจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าอัตราธนาคาร (Bank Rate)⁽¹⁾ เพียงเล็กน้อย
คือสูงกว่าอัตราธนาคารประมาณร้อยละ 1 - 5 นอกจากลูกค้าพิเศษที่มีฐานะการเงินดี
และ/หรือมีหลักทรัพย์สูงมากจะจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าอัตราธนาคารเพียงร้อยละ 0.5
หรือลูกค้าที่มีฐานะเป็นคู่ค้าประกันจะจ่ายดอกเบี้ยในอัตราธนาคารหรือจ่ายร้อยละ 4 แล้ว
แต่ว่าอัตราใดจะสูงกว่ากัน⁽²⁾ อัตราดอกเบี้ยธนาคารเรียกเก็บจากลูกค้าแต่ละคนนั้นจะ

(1) หมายถึงอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดที่ธนาคารแห่งประเทศอังกฤษ (Bank of England)
รับซื้อหลักทรัพย์ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดหรืออัตราดอกเบี้ยต่ำสุดในการให้กู้ยืมเงินโดยมีหลักทรัพย์
ค้ำประกัน

(2) The Chancellor of Exchequer, Radcliffe Report (London: Her
Majesty's Stationery Office., 1959), p. 46 - 47.

ไม่มีความแตกต่างกันมากนักซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากแนวทางการปฏิบัติในการให้เงินเบิกเกินบัญชีของธนาคารพาณิชย์ในประเทศอื่น ๆ บางประเทศและอัตราดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชียังจะไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ถ้าอัตราธนาคารไม่เปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ดีธนาคารอาจจะทำการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยบ้างเป็นครั้งคราวเพื่อให้อยู่ในระดับที่สามารถดึงดูดลูกค้าได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้าที่สำคัญ ๆ ของธนาคาร ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารจำเป็นต้องทำการแข่งขันกันในด้านการขายสินเชื่อและช่วยเหลือตนเองที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษมีการแข่งขันกันมากในเรื่องของการดำเนินธุรกิจการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชี ทั้ง ๆ ที่ธนาคารมีความเห็นว่าการแข่งขันกันทำให้ธนาคารได้รับรายได้ลดลงไปกว่าที่ควร ในทัศนคติของผู้ยืมนั้นการกู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชีเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวกที่สุด ดังนั้นถ้าการแข่งขันในการให้กู้ยืมประเภทนี้ของธนาคารถูกจำกัดลงย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความพอใจของผู้ที่ใช้บริการในการกู้ยืมประเภทนี้จากธนาคารซึ่งธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษได้ตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าวนี้เป็นอย่างดี และต้องการที่จะรักษาค่านิยมของธนาคารไว้โดยพยายามที่จะสนองความพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการเงินเบิกเกินบัญชี

ในประเทศสหรัฐอเมริกาธนาคารพาณิชย์ไม่นิยมการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชี ทั้งนี้เพราะธนาคารเห็นว่าการเบิกเกินบัญชียังเป็นการให้กู้ยืมเงินที่ไม่มีกำหนดเวลาการชำระหนี้ที่แน่นอนและโดยมากเป็นการกู้เงินโดยไม่มีหลักประกัน ดังนั้นหากธนาคารต้องการใช้เงินขึ้นมาเมื่อใดย่อมจะเรียกเก็บหนี้ได้ยาก และทำให้การจัดการทางการเงินของธนาคารไม่ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเหตุนี้การให้กู้โดยการเบิกเกินบัญชีจึงเท่ากับเป็นการทำให้สภาพคล่องของธนาคารลดลงไปและได้เคยมีธนาคารหลาย ๆ แห่งในประเทศสหรัฐอเมริกาขาดทุนเนื่องจากการให้บริการเงินเบิกเกินบัญชียาวแล้ว ฉะนั้นธนาคารจึงไม่นิยมการให้กู้ยืมประเภทนี้⁽³⁾ แต่ในทางปฏิบัติธนาคารยินยอมให้ผู้ฝากเงินประเภทกระแสรายวันบาง

(3) อูทิส นาคส์วอลล์; การเงินและการธนาคาร, พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯการพิมพ์ 2517), หน้า 254 - 255

รายเบิกเกินบัญชีได้เป็นการชั่วคราว (Temporary Overdraft) ซึ่งแต่ละธนาคารจะมีข้อกำหนดปฏิบัติเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะให้เบิกเกินชั่วคราวและระยะเวลาที่จะให้เบิกเกินได้ไม่เท่ากัน บางธนาคารกำหนดให้เบิกเกินได้ไม่เกิน 7 วัน และต้องมีลักษณะเป็นการชั่วคราวตามความจำเป็นจริง ๆ มิใช่การเบิกเกินบัญชีติดต่อกันเป็นประจำหรือเบิกเกินบัญชีชั่วคราวบ่อยครั้งเกือบทุกสัปดาห์ เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทยนั้นเงินเบิกเกินบัญชีถือว่าเป็นบริการในการให้สินเชื่อที่สำคัญประเภทหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางด้านการเงินให้แก่ลูกค้าทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดาและธุรกิจ การที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชื่อนั้นเป็นเพราะการดำเนินธุรกิจการค้าในสมัยเมื่อเริ่มแรกของการมีระบบการธนาคารนั้นเป็นการดำเนินธุรกิจประเภทตัวแทนจำหน่าย (Agency) ซึ่งทำการสั่งซื้อสินค้ามาขายตามความต้องการของลูกค้าเป็นส่วนใหญ่ ความต้องการทางด้านการเงินของธุรกิจประเภทนี้ไม่สามารถจะคาดคะเนได้แน่นอน ความต้องการสินเชื่อจากธนาคารจึงเป็นไปในรูปของการเบิกเกินบัญชี และอีกประการหนึ่งนั้นในระยะแรกของการจัดตั้งระบบการธนาคารในประเทศไทย แนวการปฏิบัติในการดำเนินงานได้รับพื้นฐานและอิทธิพลมาจากระบบการธนาคารของประเทศอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ (ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่เข้ามาจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย คือ ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้) จึงมีบริการในการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชีให้กับลูกค้าเช่นเดียวกันกับธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษ ลูกค้าที่ใช้บริการประเภทเงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจซึ่งต้องการกู้ยืมเงินไปใช้เป็นทุนหมุนเวียน (Working Capital) ในการดำเนินงาน อัตราดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีที่ธนาคารเรียกเก็บจากลูกค้าจะแตกต่างกันออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับวงเงินที่ขอเบิกเกินบัญชี ฐานะการเงินของผู้ขอู้ หลักประกัน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้กู้กับธนาคารและอื่น ๆ อีก แต่อัตราดอกเบี้ยนี้จะต้องไม่สูงกว่าอัตราที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ธนาคารซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับบริการให้สินเชื่อแก่ลูกค้า

ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชีไว้ดังต่อไปนี้ (4)

ก. ข้อดีทางการกู้ยืม

1. เป็นวิธีการกู้ยืมที่สะดวกสำหรับลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้าที่เป็นธุรกิจซึ่งจะมีปริมาณเงินหมุนเวียนอยู่เสมอในการดำเนินงาน เนื่องจากลูกค้าสามารถถอนเงินออกไปใช้ได้ตลอดเวลาตามจำนวนที่ต้องการใช้ตรงตามเท่าที่จำนวนเงินที่ถอนนั้นไม่เกินกว่าวงเงินที่ได้ตกลงกันไว้ และเมื่อลูกค้ามีเงินหมุนเวียนเข้ามาในธุรกิจเมื่อใดก็สามารถนำไปฝากเข้าบัญชีเป็นการชำระหนี้ได้ทันทีซึ่งจะเป็นผลให้จำนวนหนี้ลดลงและสามารถกู้ยืมเงินได้อีกเรื่อย ๆ จนกระทั่งจำนวนเงินที่ถอนออกไปทั้งหมดรวมกันเท่ากับวงเงินเบิกเกินบัญชี ตัวอย่างเช่น นาย ก ได้รับอนุมัติจากธนาคารให้เบิกเกินบัญชีได้ภายในวงเงิน 50,000 บาท ถ้าครั้งแรกนาย ก ถอนเงินออกไปเป็นจำนวน 30,000 บาท ในครั้งต่อไป นาย ก จะถอนเงินได้อีกเป็นจำนวนรวมกันทั้งสิ้น 20,000 บาท ถ้านาย ก ถอนเงินไปทั้งหมดรวมกัน 50,000 บาท แต่ต่อมา นาย ก นำเงินมาฝากเข้าบัญชีกระแสรายวัน 15,000 บาท ดังนั้นจะทำให้เขาสามารถถอนเงินออกไปใช้ได้อีกทั้งสิ้นรวมกัน 35,000 บาท หมุนเวียนเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ

2. ลูกค้าจะจ่ายดอกเบี้ยให้ธนาคารตามจำนวนเงินที่ได้ใช้ไปจริงเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ลูกค้าได้รับวงเงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคารเป็นจำนวน 50,000 บาท ถ้าลูกค้าถอนเงินไปใช้เพียง 30,000 บาท ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินที่เบิกไป

(4) อำนวย เพชรอิน. ผู้อำนวยการฝ่ายสินเชื่อ ธนาคารไทยทุน จำกัด. สัมภาษณ์ 13 กรกฎาคม 2522.

นวลจันทร์ บุญพจสุนทร. หัวหน้าส่วนกู้ยืมสำนักงานใหญ่ ธนาคารไทยทุน จำกัด. สัมภาษณ์ 13 กรกฎาคม 2522.

นิลวรรณ สำเร็จวงศ์. หัวหน้าส่วนกู้ยืมสาขาธนาคารไทยทุน จำกัด. สัมภาษณ์ 13 กรกฎาคม 2522

ปรางมาศ นิตินทร. หัวหน้าส่วนวิเคราะห์สินเชื่อธนาคารไทยทุน จำกัด. สัมภาษณ์ 13 กรกฎาคม 2522

ใช้จริง ๆ เท่านั้นคือ 30,000 บาท ถึงแม้จะมีการตกลงกู้ยืมกันในวงเงิน 50,000 บาทก็ตาม ดอกเบี้ยที่เสียนี้คำนวณจากยอดที่เบิกใช้จริงในแต่ละวัน

ข. ข้อเสียทางด้านลูกค้านักกู้ยืม

1. เงินเบิกเกินบัญชีเป็นการกู้ยืมในระยะสั้นโดยปกติกำหนดสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ระหว่างผู้กู้ยืมและธนาคารเท่ากับ 1 ปี ดังนั้นธนาคารสามารถที่จะยกเลิกสัญญาโดยไม่ให้ผู้กู้เบิกเงินเกินบัญชีอีกต่อไปได้เมื่อครบกำหนด 1 ปี เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดไว้ว่าธนาคารจะต้องต่อสัญญาให้ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้กู้ยืมต้องวิ่งเต้นติดต่อหาแหล่งกู้ยืมใหม่อยู่บ่อย ๆ หรือจะต้องขอต่อสัญญากับธนาคารเดิมอยู่เสมอทุก ๆ สิ้นปี

2. อัตราดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีนั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ในระหว่างระยะเวลาที่ลูกค้าทำการกู้ยืมซึ่งธนาคารมีสิทธิที่จะขอเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเป็นอัตราใหม่ได้ ถึงแม้ว่าจะได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้แล้ว เมื่อทำสัญญากู้เงิน ดังนั้นถ้าอัตราใหม่ที่ธนาคารเรียกเก็บสูงขึ้นจากอัตราเดิมที่ได้ตกลงกันไว้ย่อมจะทำให้ลูกค้าต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นในการขอกู้ยืมเงินประเภทนี้

ค. ข้อดีทางด้านธนาคารผู้ให้กู้ยืม

ข้อดีทางด้านธนาคารที่ได้รับจากการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชีคือ ดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากผู้กู้ซึ่งจะถือเป็นรายได้ของธนาคาร และอีกประการหนึ่ง ถ้าผู้กู้ยืมไม่ส่งดอกเบี้ยตามอัตราที่ได้ตกลงกันไว้ตามกำหนดเวลา ธนาคารสามารถนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นรวมเข้ากับต้นเงินและคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทุกเดือนตามธรรมเนียมประเพณีของธนาคาร นอกจากนี้การทำสัญญาในการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชีโดยปกติจะมีระยะเวลา 1 ปี จึงเท่ากับเป็นการบังคับให้ธนาคารต้องทำการพิจารณาหาบทวนฐานะทางการเงินของลูกค้าทุก ๆ ปี ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติลูกค้าที่ใช้เงินเบิกเกินบัญชีมักจะขอต่ออายุสัญญาทุกครั้งไป

ง. ข้อเสียทางด้านธนาคารผู้ให้กู้ยืม

1. ธนาคารไม่สามารถที่จะคาดคะเนรายได้จากการให้กู้ยืมประเภทนี้ได้ อย่างถูกต้องแน่นอน เนื่องจากการประมาณจำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมเบิกใช้จริง ๆ จากวงเงิน เบิกเกินบัญชีภายในหนึ่ง ๆ กระทำได้ยาก และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสภาพคล่อง ในกรณีที่มีปัญหาเงินฝืด
2. การให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชีทำให้ธนาคารมีภาระในอันที่จะต้องสำรองเงินไว้อยู่เสมอ เพื่อให้ลูกค้าเบิกเงินได้ครบถ้วนตามวงเงินที่ได้กำหนดไว้เนื่องจาก ธนาคารไม่สามารถคาดคะเนได้ว่าลูกค้าจะมีความต้องการใช้เงินจริง ๆ เป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้นธนาคารจึงไม่สามารถนำเงินส่วนนั้นออกไปลงทุนหาผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่
3. ธนาคารพบว่า เป็นการยากลำบากต่อการควบคุมการใช้เงินที่ผู้ไปให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากการเบิกเงินเกินบัญชียังมีจำนวนเงินในบัญชีจะหมุนเวียนอยู่ เสมอ ดังนั้นธนาคารจึงไม่สามารถจะรู้ได้ว่าลูกค้านำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้กับธนาคารหรือไม่ซึ่งอาจจะเป็นผลทำให้เกิดความเสี่ยงภัยในการชำระเงินคืนของลูกค้า
4. การให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชีมักจะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานค่อนข้างสูง เนื่องจากธนาคารจำเป็นต้องติดตามและควบคุมบัญชีอยู่ตลอดเวลาเพื่อไม่ให้ลูกค้าเบิกเงินเกินกว่าวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ได้ตกลงกันไว้

การคิดดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชียังนั้น ธนาคารจะคิดเป็นรายเดือนทุกเดือนโดย คำนวณเป็นผลคูณ (Products) ออกมาทุกรายการที่มีการเบิกเงินเกินบัญชีแล้วรวมผลคูณ ของรอบเดือนหนึ่ง ๆ แล้วนำมาคำนวณหาจำนวนดอกเบี้ยของแต่ละเดือน ซึ่งสรุปได้ดังนี้⁽⁵⁾

- ก. $\text{หาผลคูณของเงินเบิกเกินบัญชีแต่ละรายการซึ่งเท่ากับจำนวนเงินที่เบิกเกินบัญชีรายการหนึ่ง} \times \text{จำนวนวันที่ยอดไม่เปลี่ยนแปลง}$

---

(5) ประยูร จินดาประดิษฐ์, การธนาคารพาณิชย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (โรงพิมพ์อักษรสมัย 2514), หน้า 210.

ข. รวมยอดผลคูณของทุกรายการในรอบเดือน

ค. คำนวณหาคอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชี

ตัวอย่าง สมมติว่า นาย ก มีวงเงินเบิกเกินบัญชี 50,000 บาท อัตราคอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ภายในเดือนมกราคมมียอดคงเหลือในบัญชีกระแสรายวันซึ่งเป็นยอดเงินที่เบิกเกินบัญชีดังนี้ คือ

วันที่ 1 มกราคม	ยอดคงเหลือ	20,000	บาท
" 5 มกราคม	"	50,000	"
" 15 มกราคม	"	30,000	"
" 31 มกราคม	"	20,000	"

การคำนวณคอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีของนาย ก จะเป็นดังนี้

	ยอดคงเหลือ	วัน	ผลคูณ
วันที่ 1 มค.-4 มค.	20,000	4	80,000 บาท
" 5 มค.-14 มค.	50,000	10	500,000 "
" 15 มค.-30 มค.	30,000	16	480,000 "
" 31 มค.	20,000	1	<u>20,000</u> "
	รวมยอด		<u><u>1,080,000</u></u> "

$$\text{คอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีเดือนมกราคม} = \frac{1,080,000 \times 15\%}{365}$$

$$= 443.84 \text{ บาท}$$

เงินกู้

หมายถึงเงินให้กู้ยืมที่ธนาคารให้ลูกค้ายืมไป เป็นก้อนจำนวนหนึ่งโดยมีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอนซึ่งอาจจะมีการชำระหนี้คืนกันเพียงครั้งเดียวเต็มจำนวนเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่กู้ (Single Payment) หรือโดยการผ่อนชำระเป็นงวด ๆ (Instalment Basis)

โดยธนาคารจะคิดดอกเบี้ยตามอัตราที่ได้ตกลงกันไว้(6)

การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเภทเงินกู้ (Loans) และเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft) มีข้อแตกต่างกันดังนี้

ก. การคิดดอกเบี้ย การให้สินเชื่อประเภทเงินกู้ นั้น ผู้กู้จะได้รับเงินจำนวนที่กู้ทั้งหมดไปครั้งเดียวทั้งจำนวนซึ่งผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยตามจำนวนเงินที่กู้ขึ้นเต็มจำนวนถึงแม้จะใช้เงินนั้นไปจริงเพียงบางส่วนก็ตาม ส่วนการให้สินเชื่อประเภทเงินเบิกเกินบัญชื่อนั้นผู้กู้จะถอนเงินออกจากบัญชีเงินฝากกระแสรายวันตามจำนวนที่ต้องการใช้ ดังนั้นจึงเสียดอกเบี้ยเฉพาะจำนวนเงินที่ผู้กู้ได้ถอนออกไปจริง ๆ เท่านั้น

ข. การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย การให้สินเชื่อประเภทเงินกู้ นั้น เมื่อได้มีการตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยในการให้กู้ยืมที่ผู้กู้จะต้องจ่ายให้ธนาคารไว้แล้วเมื่อทำสัญญากัน ธนาคารจะไม่มีสิทธิเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เรียกเก็บจากลูกค้านี้ได้ง่ายกว่าจะครบกำหนดระยะเวลาในการให้กู้ยืมที่ได้ตกลงกันไว้ ส่วนการเบิกเงินเกินบัญชื่อนั้นธนาคารมีสิทธิที่จะขอเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินเบิกเกินบัญชีได้ตามอัตราดอกเบี้ยของตลาดเปลี่ยนแปลงไป

ค. การบอกเลิกสัญญา การให้สินเชื่อประเภทเงินกู้ นั้น เมื่อผู้กู้และธนาคารได้ตกลงทำสัญญากำหนดเงื่อนไขในการให้กู้ยืม อาทิเช่น จำนวนเงินกู้ ระยะเวลาในการให้กู้ การจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ย และอื่น ๆ ลึกแล้ว ธนาคารจะเพิ่มหรือลดจำนวนเงินกู้หรือบอกยกเลิกสัญญาการให้กู้ยืมก่อนครบกำหนดระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้แล้วไม่ได้ แต่การเบิกเกินบัญชื่อนั้นธนาคารมีสิทธิในการบอกเลิกสัญญาก่อนกำหนดและเรียกร้องให้ผู้ชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนได้ตามธนาคารมีเหตุผลอันสมควรโดยไม่จำเป็นต้องชี้แจงสาเหตุให้ผู้กู้ยืมทราบ

(6) เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

ง. การจ่ายชำระคืนเงินต้น การให้สินเชื่อประเภทเงินกู้ยืมนั้นลูกค้าจะไม่
ต้องนำเงินมาชำระคืนเงินต้นจนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ แต่การเบิกเกิน
บัญชีนั้นการจ่ายชำระคืนเงินกู้กระทำได้อัตโนมัติโดยการนำเงินฝากเข้าบัญชีเงินฝากกระ-
แสรายวัน ทำให้มีเงินหมุนเวียนเข้าออกในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอยู่เสมอ กล่าวคือ
บางเวลาผู้กู้จะถอนเงินเบิกเกินบัญชีออกไป ทำให้บัญชีเป็นยอดลบหนี้ และบางเวลาจะ
นำเงินมาฝากเข้าบัญชีจนกระทั่งมียอดเงินคงเหลือทางธนาคารเจ้าหนี้ (7)

ธนาคารพาณิชย์ทั้งในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย
ต่างก็มีบริการในการให้สินเชื่อประเภทเงินกู้แก่ลูกค้าซึ่งมีข้อแตกต่างกันที่ควรสนใจดังนี้

ก. ประเภทต่าง ๆ ของเงินกู้

การแบ่งประเภทของเงินกู้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ทำให้หลายทาง อาทิเช่น

- แบ่งตามวัตถุประสงค์ของเงินกู้ซึ่ง ได้แก่ เงินกู้เพื่อการพาณิชย์
เงินกู้เพื่อการอุตสาหกรรม เงินกู้เพื่อการรกลิตรกรรม และเงินกู้เพื่อการอุปโภคบริโภค
- แบ่งตามระยะเวลาในการกู้ยืม ซึ่งได้แก่ เงินกู้ระยะสั้นโดยปกติ
เป็นการกู้ยืมที่มีกำหนดเวลาเท่ากับ 3 เดือน 6 เดือน และ 12 เดือน เงินกู้ระยะ
ปานกลางเป็นการกู้ยืมที่มีกำหนดเวลาตั้งแต่ 2 ปี ถึง 5 ปี และเงินกู้ระยะยาวซึ่งมีกำหนด
เวลาในการให้กู้ยืมตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป
- แบ่งตามหลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งได้แก่ เงินกู้ที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
และเงินกู้ที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

นอกจากนี้ยังอาจแบ่งโดยวิธีอื่น ๆ อีกได้ตามความเหมาะสม

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศ
ไทย ให้เงินกู้ประเภทต่าง ๆ แก่ทั้งธุรกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบุคคลทั่ว ๆ

(7) เรื่องเดียวกัน, หน้า 208.

ไป ซึ่งมีทั้งการให้กู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวทั้งที่มีและไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่าธนาคารในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นมีการให้เงินกู้แก่ลูกค้าเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าการให้เงินกู้ของธนาคารในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้กู้ยืมเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loans) นั้น ธนาคารในประเทศทั้งสองให้เงินกู้แก่ลูกค้าตามความต้องการหรือวัตถุประสงค์ในการใช้เงินอย่างใดอย่างหนึ่งที่แตกต่างกันออกไปมากมายหลายแบบ อาทิ เช่น เงินกู้เพื่อนำไปซื้อรถยนต์ รถบรรทุก เรือ เครื่องบิน เงินกู้เพื่อการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารบ้านเรือน เงินกู้เพื่อการซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้เครื่องตกแต่งภายในบ้าน เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว ตลอดจนเงินกู้เพื่อการศึกษาและอื่น ๆ เงินกู้เพื่อการอุปโภคบริโภคนี้ลูกค้าสามารถขอกู้จากธนาคารได้ง่ายและสะดวกสบายในอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้นประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศทั้งสองจึงนิยมที่จะกู้ยืมจากธนาคารเพื่อนำมาใช้จ่ายต่าง ๆ มากกว่าที่จะเก็บเงินไว้ซื้อเอง ซึ่งแตกต่างจากแนวการปฏิบัติในประเทศไทย กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยให้กู้ยืมเพื่อการอุปโภคบริโภคแก่ลูกค้าแต่เพียงบางประเภทเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่การให้กู้ยืมเพื่อการซื้อบ้านและรถยนต์ บางธนาคารอาจมีการให้กู้ยืมประเภทอื่น ๆ อาทิ เช่น ให้กู้เพื่อการศึกษาแล้ววัตถุประสงค์ที่แท้จริงนั้น ธนาคารต้องการประโยชน์ทางด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ภาพพจน์ของธนาคารดีขึ้นมากกว่าที่จะต้องการให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาอย่างแท้จริง ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจึงไม่ได้มีการจัดแบ่งเงินกู้เพื่อการอุปโภคบริโภคออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ในการใช้เงินแต่อย่างใด แต่จะรวมเรียกว่า เงินกู้ส่วนบุคคล (Personal Loan) และให้กู้ยืมแก่ลูกค้าในปริมาณที่ไม่มากนัก นอกจากนี้ในสังคมไทยประชาชนยังมีความนิยมที่จะเก็บหอมรอมริบไว้เป็นเงินก้อนด้วยตนเองเพื่อใช้จ่ายซื้อสินค้าหรือบริการมากกว่าที่จะกู้ยืมเงินจากธนาคารซึ่งอาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการดังนี้ ประการแรก ความเชื่อถือของคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่นิยมการเป็นหนี้ เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่น่าละอาย และเสียชื่อเสียงจึงไม่ชอบที่จะกู้เงิน ประการที่สอง การกู้ยืมจากธนาคารกระทำได้ยากเนื่องจากจะต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีฐานะการเงินดีพอสมควร แต่

ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทย เป็นผู้ที่มีฐานะอยู่ในระดับปานกลางรายได้ไม่มากนักจึงไม่สามารถกู้ยืมจากธนาคารได้ นอกจากนี้ธนาคารยังคิดดอกเบี้ยในการให้กู้ยืมประเภทนี้ในอัตราค่อนข้างสูงด้วย ประการที่สาม ธนาคารให้กู้ยืมเพื่อการอุปโภคบริโภคแต่เพียงบางประเภท ดังนั้นจึงไม่ตรงกับความต้องการทางการเงินของผู้กู้ยืม และประการสุดท้าย ประเทศไทยมีสถาบันการเงินที่ให้บริการในการให้กู้ยืมเพื่อการอุปโภคบริโภคนี้โดยเฉพาะ อาทิเช่น บริษัทการเงิน บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ และอื่น ๆ อีก ดังนั้นประชาชนจึงหันไปทำการกู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ เหล่านี้โดยตรง

นอกจากนี้ยังมีเงินกู้ยืมอีกประเภทหนึ่งซึ่งแตกต่างออกไปจากเงินกู้ยืมประเภทอื่น ๆ ในเรื่องของวิธีการในการให้กู้ยืมซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ควรจะนำมากล่าวถึง คือ เงินกู้ร่วม (Syndicated Loan) ซึ่งหมายถึง เงินกู้จำนวนหนึ่งที่มีธนาคารตั้งแต่ 2 ธนาคารขึ้นไป มาร่วมกันในการให้กู้ยืม เงินกู้ประเภทนี้เป็นที่นิยมปฏิบัติกันมากในระหว่างธนาคารพาณิชย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และในขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษและประเทศไทยได้เริ่มที่จะนำวิธีการดังกล่าวมาปฏิบัติภายในประเทศโดยใช้วิธีการปฏิบัติของธนาคารในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแบบอย่าง

เงินกู้ร่วม (Syndicated Loan) นี้เกิดขึ้นเนื่องจากลูกค้าของธนาคารที่เป็นธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ๆ มีความต้องการที่จะกู้ยืมเงินจากธนาคารเป็นจำนวนเงินมาก ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นเงินกู้ระยะปานกลางและเงินกู้ระยะยาว (มากกว่า 5 ปีขึ้นไป) แต่ธนาคารไม่สามารถที่จะให้กู้ยืมแก่ธุรกิจนั้น ๆ ได้ตามจำนวนเงินที่ขอกู้ เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรกจำนวนเงินที่ลูกค้าขอกู้เป็นจำนวนเงินที่สูงกว่าวงเงินที่ธนาคารจะสามารถให้กู้ยืมได้ตามกฎหมาย (Legal lending limit) ประการที่สอง จำนวนเงินที่ลูกค้าขอกู้สูงมากจนกระทั่งทำให้ธนาคารเกิดความเสี่ยงในการให้กู้ยืม (Credit risk) ในกิจการประเภทนั้นเกินกว่าที่นโยบายภายในของธนาคารกำหนดไว้ อย่างไรก็ตามธนาคารจำเป็นต้องสนองความต้องการทางการเงินของลูกค้าให้ได้มิฉะนั้นธนาคารอาจจะต้องสูญเสียลูกค้าให้กับคู่แข่งกันไป ดังนั้นธนาคารที่ได้รับคำขอกู้เงินจากลูกค้าจะขอให้ธนาคารอื่น ๆ มาร่วม (Participate) ในการให้กู้ยืมแก่ลูกค้าของธนาคารโดยจัด

แบ่งจำนวนเงินกู้ที่ออกเป็นส่วน ๆ ให้แต่ละธนาคารตามแต่จะตกลงกัน การให้เงินกู้รวม (Syndicated Loan) นี้จะกระทำกันขึ้นในรูปของสัญญาการกู้ยืมร่วมกัน (Participation Agreement) โดยมีธนาคารใดธนาคารหนึ่งในกลุ่มทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้นำ (Lead Bank or Syndication manager) โดยปกติจะได้แก่ธนาคารที่ได้รับคำขอกู้เงินจากลูกค้า ธนาคารผู้นำจะทำหน้าที่ในการพิจารณาฐานะการเงินของลูกค้า เพื่อเสนอต่อธนาคารสมาชิกในการตัดสินใจ แบ่งจำนวนเงินกู้ให้ธนาคารสมาชิกที่มาร่วมในการให้กู้ เป็นผู้ติดตามดูแลการดำเนินงานของลูกค้า รับชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตลอดจนค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และแจกจ่ายให้กับธนาคารสมาชิกตามส่วนของ การให้กู้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในการกู้ยืมประเภทนี้ ผู้กู้จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการจัดเงินกู้ (Syndication fee) เพิ่มขึ้นจากการเสียดอกเบี้ยตามปกติ

ข. ยอดเงินฝากชดเชย (Compensating Balance)

หมายถึงจำนวนยอดเงินค่าฝากในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันที่ลูกค้าจะต้องรักษาไว้ โดยไม่สามารถถอนออกมาใช้ได้ ซึ่งจะถูกกำหนดโดยธนาคารเป็นอัตราร้อยละของวงเงินกู้ ยอดเงินฝากชดเชยของแต่ละธนาคารที่กำหนดให้ลูกค้ารักษาไว้จะไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของธนาคารนั้น ๆ โดยปกติจะอยู่ในระดับร้อยละ 10 - 20 ของวงเงินที่ขอกู้ (8)

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีแนวความคิดที่ว่าลูกค้าที่มาขอกู้ยืมเงินจากธนาคารนั้นควรจะเป็นลูกค้าที่เคยใช้บริการด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านของธนาคารมาก่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเป็นลูกค้าที่มีเงินฝากประเภทใดประเภทหนึ่งกับธนาคาร เนื่องจากความสัมพันธ์ในฐานะผู้ฝากเงินมักจะมีอิทธิพลในการพิจารณาคำขอกู้เงินจากธนาคารเสมอ ดังนั้นธนาคารจึงได้กำหนดเงื่อนไขแก่ผู้ที่มาขอกู้เงินจากธนาคารว่าจะต้องมีเงินฝากในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคารจำนวนหนึ่งที่เพียงพอตามที่ธนาคาร

(8) Charles L. Prather, Money and Banking seventh ed. 1961, p. 222.

กำหนดซึ่งเรียกว่า ยอดเงินฝากชดเชย ตัวอย่างเช่น ลูกค้านั่งหนึ่งขอกู้เงินจากธนาคาร 100,000 ดอลลาร์ ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ธนาคารจะกำหนดไว้ว่าลูกค้าจะต้องมีเงินฝากอยู่ในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้ตลอดเวลาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของวงเงินที่ขอกู้ การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลที่อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective Rate) ซึ่งลูกค้าจะต้องจ่ายให้กับธนาคารจะเป็นร้อยละ 7.5 เนื่องจากลูกค้าสามารถนำเงินกู้มาใช้ได้จริงเป็นจำนวนเพียง 80,000 ดอลลาร์ ส่วนอีก 20,000 ดอลลาร์ (ร้อยละ 20 ของ 100,000 ดอลลาร์) นั้นผู้กู้จะต้องรักษาไว้เป็นยอดเงินฝากในบัญชีกระแสรายวันเสมอไม่สามารถนำออกมาใช้ได้

ในความเห็นของผู้ยืมบางคนในประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขของธนาคารในเรื่องยอดเงินฝากชดเชยนั้นผู้ยืมมีความคิดเห็นว่าธนาคารกำหนดยอดเงินฝากชดเชยก็เพราะต้องการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขึ้นเองซึ่งเป็นความเห็นที่ทำให้ธนาคารถูกเพ่งเล็งว่าเป็นสถาบันที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนที่มีความต้องการในการกู้ยืมเงินจากธนาคาร ดังนั้นธนาคารจึงพยายามหาทางแก้ไขเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นดังกล่าวของประชาชนทั่วไปโดยแสดงให้เห็นว่าในความเป็นจริงแล้วธนาคารมีเหตุผลที่ดีเพียงพอในการที่ได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับยอดเงินฝากชดเชยดังต่อไปนี้ (9)

1. โดยปกติผู้กู้ยืมโดยเฉพาะที่เป็นธุรกิจควรจะต้องถือเงินสดขั้นต่ำสุด (Minimum Cash Balance) ไว้จำนวนหนึ่งเป็นประจำอยู่แล้วเพื่อนำไปใช้เป็นการใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างราบรื่นไม่หยุดชะงัก และสามารถที่จะนำเงินจำนวนนั้นไปชำระหนี้ในตรงตามกำหนดเพื่อให้ได้ประโยชน์จากส่วนลดเงินสด (Cash Discount) และจะทำให้อัตราส่วนทุนหมุนเวียนอย่างถึงแก่นของธุรกิจ (Acid Test Ratio) ดีขึ้นด้วย (10)

(9) Clifton H. Kreps, Jr, and Richard F. Wacht, Credit Administration (1974), p. 11

(10) ปัญหา ต้นตอวงจร, การเงินธุรกิจ (2520), หน้า 131 - 133

ซึ่งจะเป็นผลให้สภาพคล่องของธุรกิจสูงขึ้น ดังนั้นผู้ยืมจึงมักจะมีเงินสดฝากไว้กับธนาคาร เพื่อการนํายอดแล้วและยิ่งไปกว่านั้นในบางครั้งผู้ยืมอาจจะมียอดเงินสดขั้นต่ำสุด (Minimum Cash Balance) ที่ฝากอยู่ในธนาคารเกินกว่าอัตรายอดเงินฝากชดเชย (Compensating Balance) ที่ธนาคารกำหนดไว้ด้วย ฉะนั้นการที่ธนาคารกำหนดยอดเงินฝากชดเชยให้ผู้ยืมรักษาไว้จึงเท่ากับเป็นการจัดการให้สภาพคล่องของผู้ยืมอยู่ในระดับที่น่าพอใจซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ยืม ทำให้ฐานะการเงินของผู้ยืมดีขึ้นและมีแนวโน้มที่จะสามารถกู้คืนเงินกู้แก่ธนาคารได้

2. ธนาคารบางแห่งมีนโยบายในการให้ลูกค้ากู้ยืมโดยวิธีการให้วงเงินสินเชื่อ (Line of Credit) ซึ่งหมายถึงจำนวนเงินสูงสุดที่ธนาคารตกลงจะให้ลูกค้าใช้สินเชื่อประเภทต่าง ๆ รวมกันได้ในระยะเวลาที่กำหนดโดยปกติเป็นเวลา 1 ปี เมื่อลูกค้าต้องการสินเชื่อประเภทใดเมื่อใดก็จะมาขอเบิกไปใช้ได้ทันทีและจะเบิกกี่ครั้งก็ได้ ส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ก็พร้อมที่จะให้เบิกได้เสมอครบโคที่สินเชื่อทุกประเภทที่ยังคงค้างอยู่ยังไม่เต็มจำนวนที่ได้กำหนดไว้ตามวงเงิน การให้กู้ยืมวิธีนี้ทำให้ธนาคารตกอยู่ในสถานะที่จะต้องจัดเตรียมเงินไว้ให้ลูกค้าเพื่อให้สามารถเบิกใช้ได้ทุกเวลา เมื่อลูกค้ามีความต้องการใช้เงินภายในวงเงินที่กำหนดซึ่งทำให้ธนาคารไม่สามารถนำเงินส่วนนี้ออกไปลงทุนหาผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ฉะนั้นธนาคารมีความเห็นว่าธนาคารจำเป็นต้องให้ลูกค้ารักษายอดเงินฝากไว้ในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับวงเงินสินเชื่อ เพื่อให้ธนาคารใช้ประโยชน์จากยอดเงินฝากนั้นเป็นการชดเชย

3. การที่ธนาคารกำหนดเงื่อนไขให้ลูกค้ารักษายอดเงินฝากชดเชยนั้น จะทำให้ธนาคารมีโอกาสนำเงินออกให้กู้ยืมแก่ลูกค้าได้มากกว่ารายบ่งชี้หรือมีเงินเพียงพอที่จะให้กู้ยืมแก่ลูกค้ารายใหญ่ที่มีความต้องการใช้เงินกู้เป็นจำนวนมาก ๆ ได้ ซึ่งเป็นการสนองความต้องการของผู้ที่มีความต้องการทางการเงินได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากการกำหนดยอดเงินฝากชดเชยไว้ั้นในความเห็นของผู้ยืมเท่ากับเป็นการเพิ่มต้นทุนในการกู้ยืมให้สูงขึ้นซึ่งจะทำให้ผู้ยืมพยายามที่จะกู้ยืมเงินเป็นจำนวนน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นจริง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูงนั้น (หมายถึงอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง)

การซื้อลดตั๋วเงิน

คือการที่ธนาคารให้กู้ยืมเงินโดยลูกค้ามอบตั๋วเงินให้ไว้กับธนาคาร ตั๋วเงินนั้นเป็นตั๋วเงินที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาจ่ายเงินและธนาคารมีสิทธิที่จะเรียกเก็บเงินเอาจากผู้ที่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามตั๋วเงินนั้นเมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนด โดยปกติผู้ถือตั๋วเงินจะต้องรองจนกว่าตั๋วเงินนั้นจะครบกำหนดเวลาและนำตั๋วเงินไปยื่นขอรับเงินจากผู้จ่ายเงินแต่ผู้ถือตั๋วเงินมีความต้องการที่จะใช้เงินก่อนตั๋วเงินจะครบกำหนดจึงได้นำมาขายลดแก่ธนาคาร การรับซื้อลดตั๋วเงินเป็นบริการในการให้กู้ยืมอย่างหนึ่งที่ธนาคารพาณิชย์ทั้งในประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา จัดให้แก่ลูกค้าซึ่งการดำเนินงานในการรับซื้อลดตั๋วเงินอาจมีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันออกไปซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

ก. ประเภทของตั๋วเงินที่ธนาคารรับซื้อลด

ในประเทศไทยนั้นธนาคารพาณิชย์จะรับซื้อตั๋วเงินจากลูกค้า 3 ประเภทด้วยกันคือ

1. ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) ตามมาตรา 908 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย (drawer) สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จ่าย (drawee or payer) ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่งหรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน (payee)

2. ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note) ตามมาตรา 982 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้ออกตั๋ว (maker) ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งหรือใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน (payee)

3. เช็ค (Cheque) ตามมาตรา 967 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย (drawer) สั่งธนาคาร (drawee or payer) ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทรงตามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งหรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอันเรียกว่า ผู้รับเงิน (payee)

ในประเทศอังกฤษนั้นธนาคารพาณิชย์จะรับซื้อตั๋วเงินประเภทที่เรียกว่า ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) ซึ่งเป็นการให้เงินกู้ภาคเอกชน (Finance for the private sector) ประเภทหนึ่งของธนาคารนอกจากการให้เงินกู้ประเภทเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft) และเงินกู้ (Loan) แก่ลูกค้าแต่การให้กู้ยืมประเภทซื้อตั๋วเงินนั้นธนาคารให้กู้ยืมในปริมาณที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับการให้กู้ยืมประเภทเงินเบิกเกินบัญชี และเงินกู้ ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษที่เรียกว่า The Bill of Exchange Act, 1882 ได้ให้คำจำกัดความของตั๋วแลกเงินไว้ว่า

คำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและปราศจากเงื่อนไขของบุคคลหนึ่ง ซึ่งได้ลงลายมือชื่อไว้ในคำสั่งนั้น สั่งให้บุคคลอีกคนหนึ่งจ่ายเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นจำนวนที่แน่นอนให้กับบุคคลอีกคนหนึ่งหรือจ่ายให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งเมื่อทวงถามหรือเมื่อถึงกำหนดเวลาที่แน่นอนในอนาคต (An unconditional order in writing addressed by one person to another, signed by the person giving it, requiring the person to whom it is addressed to pay on demand or at a fixed or determinable future time a sum certain in money to, or to the order of, a specified person, or to bearer)⁽¹¹⁾

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกาธนาคารพาณิชย์จะรับซื้อตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) เช่นเดียวกันกับธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษ ซึ่งตามกฎหมายที่เรียกว่า The Uniform Commercial Code ได้ให้ความหมายของตั๋วแลกเงินไว้ว่า คำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษรของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอีกคนหนึ่งให้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง (A Written order addressed by one party to another

(11) L.W.T. Stafford, Modern Commercial Knowledge, 3rd ed. (London: Macdonald and Evans, 1973), p. 125.

party instructing that payment of money be made to a third party) (12)

ความหมายของตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) ตามกฎหมายของประเทศทั้งสามนั้นจะเห็นได้ว่ามีลักษณะเช่นเดียวกันคือ ประกอบด้วยบุคคล 3 ฝ่ายด้วยกันซึ่งได้แก่ ผู้สั่งจ่าย ผู้จ่ายเงิน และผู้รับเงิน และเป็นตั๋วเงินประเภทที่ธนาคารพาณิชย์ของทั้งสามประเทศรับซื้อจากลูกค้าเช่นเดียวกัน สำหรับประเทศไทยนั้นเมื่อออกตั๋วต่างออกไปที่ว่านอกจากตั๋วแลกเงินแล้ว ธนาคารพาณิชย์ยังรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็คอีกด้วย

ข. การซื้อตั๋วแลกเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ประเทศ-
อังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา

1. ตั๋วแลกเงินในประเทศ

ตั๋วแลกเงินในประเทศ หมายถึง ตั๋วแลกเงินที่ผู้ออกตั๋วและผู้จ่ายเงิน อยู่ภายในประเทศเดียวกัน ในประเทศไทยธนาคารพาณิชย์จะมีบริการในการให้กู้ยืมโดยการรับซื้อตั๋วแลกเงินซึ่งเกิดขึ้นจากการชำระหนี้ค่าซื้อขายสินค้าโดยการเปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิตภายในประเทศ (Domestic Letter of Credit) กล่าวคือ ผู้ขายสินค้า (Seller) จะขอให้ผู้สั่งซื้อสินค้า (Buyer) เปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิตโดยผ่านธนาคารใดธนาคารหนึ่งในประเทศไทยไปยังผู้ขายสินค้าโดยที่ธนาคารผู้ออกเช็คเตอร์ออฟเครดิตได้ให้คำรับรองว่าผู้ขายสินค้าจะได้รับชำระเงินอย่างถูกต้องแน่นอนจากผู้ซื้อ เมื่อผู้ขายสินค้าได้จัดส่งสินค้าไปให้แก่ผู้ซื้อแล้วผู้ขายจะนำหลักฐานในการส่งสินค้า (Documents evidencing delivery) และตั๋วแลกเงินมาขอขึ้นเงิน (Negotiate) จากธนาคาร ธนาคารจะตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ กับเช็คเตอร์ออฟเครดิตเมื่อเห็นว่า เป็นการถูกต้องตรงตามเงื่อนไขธนาคารจะรับรองตั๋วแลกเงินนั้นให้ถ้าเป็นตั๋วแลกเงินที่มีกำหนดเวลาการชำระเงิน (Time or Usance Bill of Exchange) วิธีการดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ผู้ขายสินค้าสามารถให้สินเชื่อในทางการค้า

(12) Harold Wallgren, Principles of Bank Operations, Revised ed. (U.S.A. American Institute of Banking, 1977), p. 12.

แกผู้ซื้อสินค้าได้ กล่าวคือ ผู้ซื้อสินค้ายังไม่ต้องจ่ายเงินในทันทีแต่จะจ่ายเงินค่าซื้อสินค้าเมื่อตัวแลกเปลี่ยนครบกำหนดเวลาซึ่งอาจจะเป็นเวลา 30 วัน 60 วัน 90 วัน และอื่น ๆ อีก สำหรับผู้ขายสินค้านั้นถ้ามีความต้องการที่จะได้รับเงินค่าขายสินค้าทันทีโดยไม่ต้องการรอนกว่าตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นจะครบกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงินก็สามารถที่จะขายลดตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นกับธนาคารหรือบริษัทการเงินแห่งใดแห่งหนึ่งในประเทศได้

การซื้อขายลดตัวแลกเปลี่ยนในประเทศเป็นบริการที่ธนาคารพาณิชย์จัดให้มีขึ้นแก่ลูกค้ามาเป็นระยะเวลาที่ไม่ยาวนานนัก เนื่องจากสมัยก่อนการประกอบกิจการค้าระหว่างผู้ขายสินค้าและผู้ซื้อสินค้าในประเทศไทยจะเป็นไปในลักษณะของการขายเงินสด ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจขยายตัวทำให้ปริมาณการค้าขายเพิ่มมากขึ้นและสินค้าที่ซื้อขายมักจะมีราคาสูงแต่การซื้อขายเป็นไปในลักษณะของการขายเชื่อ เนื่องจากการแข่งขันกันในตลาดการค้า ซึ่งผู้ขายสินค้าพบว่าได้ประสบกับปัญหาในเรื่องความเสี่ยงในอันที่จะไม่ได้รับชำระหนี้ (Credit Risk) และปัญหาทางด้านสภาพคล่อง (Liquidity) อันเนื่องมาจากเงินทุนจมอยู่ในลูกหนี้มากเกินไป ดังนั้นผู้ขายจึงได้หาวิธีที่จะลดความเสี่ยงทางด้านการค้าและสภาพคล่องโดยการขอให้ผู้ซื้อเปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิตภายในประเทศ ซึ่งเป็นวิธีที่ผู้ขายยังสามารถที่จะให้สินเชื่อแก่ผู้ซื้อได้ในขณะเดียวกันก็ยังสามารถได้รับเงินค่าขายสินค้าทันทีโดยการขายลดตัวแลกเปลี่ยนให้กับธนาคาร และยังได้รับความมั่นใจว่าจะได้รับชำระเงินค่าสินค้าจากผู้ซื้ออย่างแน่นอน หากผู้ขายได้ปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ทำข้อตกลงกันไว้ ตัวแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยรับซื้อส่วนใหญ่จะได้แก่ตัวแลกเปลี่ยนของธุรกิจขนาดใหญ่มิมีระยะเวลาในการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าค่อนข้างยาวนาน และขายสินค้าที่มีราคาสูง อาทิ เช่น ธุรกิจการค้าขายรถยนต์ รถบรรทุกและอื่น ๆ อีก

สำหรับประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาในสมัยก่อนที่ระบบการค้าเป็นงานของธนาคารพาณิชย์จะขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางนั้นตัวแลกเปลี่ยนเป็นตราสารที่สำคัญอย่างหนึ่งในการชำระหนี้ค่าสินค้าที่ซื้อขายกันในประเทศ แต่เมื่อระบบการค้าเป็นงานของธนาคารพาณิชย์ได้ขยายตัวและก้าวหน้าขึ้นทำให้มีการให้บริการในการรับฝากเงินให้กู้ยืมเงินโดยผ่านสาขาต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตลอดจนความรวดเร็วในการโอนเงินภายในประเทศ

ทำให้การใช้ตั๋วแลกเงินสำหรับการค้าภายในประเทศลดน้อยลงไปและไม่เป็นที่นิยมใช้กันมากนัก ดังนั้นตั๋วแลกเงินที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาซื้อจากลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นตั๋วแลกเงินที่เกิดจากการค้าระหว่างประเทศ (International Trade) มากกว่า

2. ตั๋วแลกเงินต่างประเทศ

ตั๋วแลกเงินต่างประเทศ หมายถึง ตั๋วแลกเงินที่ผู้ออกตั๋วหรือผู้จ่ายเงินฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในต่างประเทศ ในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับซื้อจะเป็นตั๋วแลกเงินที่รับรองแล้ว (Accepted Bill) ซึ่งเป็นตั๋วที่ออกโดยผู้ส่งสินค้าออก (Exporter) สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินและรับรองการจ่ายเงินในนามของผู้สั่งซื้อสินค้า (Importer) หรือในนามของธนาคารของผู้สั่งซื้อสินค้า (Importer's Bank)

การรับรองตั๋วเงิน (Acceptance) คือการที่ผู้จ่ายเงิน (ธนาคาร) เขียนคำว่า "รับรอง" (Accepted) "วันที่รับรอง" (Date) และ "ลายมือชื่อ" (Signature) ของคนลงบนด้านหน้าของตั๋วเงินนั้น⁽¹³⁾ ซึ่งหมายความว่า ผู้รับรองยืนยันว่าจะยินยอมจ่ายเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในตั๋วเงินให้แก่ผู้รับเงิน เมื่อตั๋วครบกำหนดเวลาชำระเงิน ตั๋วแลกเงินที่ธนาคาร "รับรอง" แล้วนี้จะเรียกว่า ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง (Bankers Acceptances or Bank Bill)

เมื่อธนาคารรับรองการจ่ายเงินแล้วจะส่งตั๋วแลกเงินคืนให้ผู้ส่งสินค้าออกซึ่งเขาสามารถที่จะนำตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง (Bankers Acceptances or Bank Bill) นั้นไปขายลงในตลาดเงิน (Money Market) หรือขายลดให้กับธนาคารเองได้ ธนาคารจะยินยอมรับซื้อตั๋วแลกเงินหลังจากที่ได้พิจารณาแล้วว่าลูกค้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตั๋วแลกเงินอันใดแก่ ผู้ออกตั๋ว ผู้จ่ายเงิน ผู้รับรอง และผู้รับเงิน เป็นผู้ที่ธนาคารรู้จัก

(13) Gerhard W. Schneider, Export-Import Financing: A practical Guide (New York: The Ronald Press Company, 1974), p. 197-198.

ก็และสามารถไว้วางใจได้ในความซื่อสัตย์สุจริต (Prime name) โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าตัวแลกเงินนั้นได้รับการรับรองจากธนาคารที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ธนาคารต่าง ๆ จะเต็มใจรับซื้อโดยหักส่วนลดในอัตราที่ต่ำ นอกจากนี้ธนาคารอาจจะยอมรับซื้อลดตัวแลกเงินที่รับรองโดยพ่อค้าที่มีฐานะการเงินดีหรือรับรองโดยสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของการรับรองตัวแลกเงินโดยเฉพาะ

ในประเทศไทยนั้นผู้ส่งสินค้าออกสามารถนำตัวแลกเงินซึ่งเกิดจากการส่งสินค้าออกที่มีกำหนดระยะเวลาการชำระเงิน (Usance Export Bill) มาขายลดให้กับธนาคารได้เช่นเดียวกับผู้ส่งออกในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ผู้ส่งออกในประเทศไทยไม่สามารถจะนำตัวแลกเงินไปขายลดในตลาดเงิน (Money Market) ได้ดังเช่นผู้ส่งออกในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เพราะในประเทศไทยยังไม่มีตลาดเงิน (Money Market) สำหรับการรับซื้อตัวแลกเงินซึ่งเกิดจากการค้าระหว่างประเทศ

ค. การซื้อลดเช็คและตั๋วสัญญาใช้เงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

การซื้อลดเช็คและตั๋วสัญญาใช้เงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยนั้นเป็นการซื้อลดตัวเงินท้องถิ่นที่ไม่มีเอกสารตามประเพณีการค้าประกอบ ดังนั้นตัวเงินที่นำมาขายลดจึงไม่ใช่ตัวเงินที่เกิดจากการค้าโดยตรงและในบางกรณีจะเป็นตัวเงินที่สร้างขึ้นเพื่อนำมาขายลดกับธนาคารโดยเฉพาะ ตัวเงินเหล่านี้จะเป็นตัวเงินที่ลงวันที่ล่วงหน้าหรือไม่ลงวันที่

1. การซื้อลดเช็ค เช็คที่ถูกค่านำมาขายลดกับธนาคารอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. เช็คส่วนบุคคล (Personal Cheque) คือ เช็คที่บุคคลทั่ว ๆ ไปเขียนสั่งจ่ายจากธนาคารต่าง ๆ ที่เขาเหล่านั้นมีบัญชีเงินฝากอยู่โดยสั่งจ่ายให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเป็นการชำระหนี้สินหรือเพื่อเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินกัน

ข. เช็คการค้า (Commercial Cheque) คือ เช็คที่ออกโดยธุรกิจสั่งจ่ายจากธนาคารต่าง ๆ ที่ธุรกิจนั้นมีบัญชีเงินฝากอยู่โดยสั่งจ่ายให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง

หรือธุรกิจอีกแห่งหนึ่ง เป็นการชำระค่าซื้อขายสินค้า

เมื่อลูกค้านำเช็คมาขายลดกับธนาคาร ธนาคารจะต้องพิจารณาว่าเช็คนั้น เป็นเช็คที่เกิดจากการกู้ยืมหรือ เป็นเช็คที่เกิดจากการซื้อขายสินค้า โดยปกติธนาคารมักจะรับซื้อลดเช็คการค้ามากกว่าเช็คส่วนบุคคลหรือเช็คที่สร้างขึ้นเพื่อการกู้ยืมเงิน ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลายประการซึ่งได้แก่ ประการแรก เช็คการค้าเป็นเช็คที่ส่งจ่ายโดยธุรกิจซึ่งมีบัญชีเงินฝากกับธนาคารใดธนาคารหนึ่ง ฉะนั้นการที่ธนาคารใดก็ตามจะเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันให้แก่ธุรกิจนั้น ๆ ย่อมจะต้องได้รับการพิจารณาจากต้นกรองมาแล้วว่าเป็นธุรกิจที่มีฐานะการเงินดีพอสมควร ดังนั้นธนาคารผู้รับซื้อลดย่อมจะเรียกเก็บเงินได้เมื่อกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงิน ประการที่สอง เช็คการค้าเป็นเช็คที่เกิดขึ้นจากการชำระหนี้ค่าซื้อขายสินค้าซึ่งเป็นสิ่งที่ธุรกิจกระทำอยู่เป็นประจำในการดำเนินธุรกิจการค้า ดังนั้นความตั้งใจที่จะคงโกงบิลหรือช่วยยอมจะมีน้อยกว่าบุคคลที่ออกเช็คเพื่อการชำระหนี้หรือกู้ยืมเงิน และประการที่สาม การที่ลูกค้าซึ่งนำเช็คมาขายลดกับธนาคาร ยอมรับเช็คการค้าของธุรกิจผู้ออกเช็คเป็นหลักประกันในการซื้อเชื่อ ย่อมแสดงให้เห็นว่าธุรกิจผู้ออกเช็คได้รับการคัดเลือกรายชื่อจากผู้ขายสินค้าแล้วว่าเป็นธุรกิจที่มีความสามารถในการชำระหนี้ดีพอสมควรจึงได้ยอมขายเชื่อให้ นอกจากนี้ธนาคารจำเป็นต้องดูแลหลักประกันของบุคคลทุกฝ่ายที่ธนาคารจะเรียกเก็บเงินได้ และตรวจดูความสมบูรณ์ของเช็ค อาทิเช่น ความถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตัวเงินในด้านการลงรายการใช้เช็ค ตายมือ รวมทั้งการสลักหลังด้วย ลูกค้าที่นำเช็คมาขายลดนั้นมักจะได้แก่ ลูกค้าที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กและปานกลางซึ่งมีฐานะการเงินไม่มั่นคงนักและไม่มีหลักทรัพย์มากเพียงพอที่จะนำมาเป็นหลักประกันในการกู้ยืมประเภทอื่นจากธนาคารได้และในขณะเดียวกันธุรกิจเหล่านี้ต้องการเงินมาใช้ในการหมุนเวียนในการดำเนินงานจึงต้องนำเช็คลงวันที่ล่วงหน้าของผู้ซื้อสินค้ามาขายลดกับธนาคาร การรับซื้อลดเช็คนี้เป็น การให้กู้ยืมเงินที่ธนาคารมีความเสี่ยงในการที่จะไม่ได้รับชำระเงินสูง แต่ธนาคารให้บริการประเภทนี้อยู่เนื่องมาจากการรับซื้อลดเช็คให้ผลตอบแทนค่อนข้างมากแก่ธนาคารและเป็นการช่วยเหลือลูกค้าที่มีความสามารถในการกู้ยืมเงินทำให้ได้รับสินเชื่อจากธนาคาร

2. การซื้อค้ำตั๋วสัญญาใช้เงิน

ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยรับซื้อค้ำนั้นจะเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินที่ได้รับการ "อาวัล" (Aval) จากธนาคารใดธนาคารหนึ่งในประเทศ

การ "อาวัล" นั้น หมายถึง การค้ำประกันการใช้เงินตามตั๋วเงิน กล่าวคือตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็คนั้นย่อมอาจจะมีผู้ค้ำประกันว่า ถ้าลูกหนี้ตามตั๋วเงินนั้น ๆ ไม่ใช้เงิน ผู้รับอาวัลจะเป็นผู้ใช้เงินแก่ผู้มีสิทธิเรียกร้องตามตั๋วเงินนั้น และการรับอาวัลนี้อาจจะทำได้ นับแต่วันที่มีการออกตั๋วเงินให้แก่กัน⁽¹⁴⁾ ดังนั้นตั๋วสัญญาใช้เงินที่ได้รับการอาวัลจากธนาคารจึงเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินที่ธนาคารค้ำประกันว่าถ้าผู้ออกตั๋วไม่จ่ายเงินให้กับผู้รับเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงินแล้วธนาคารจะยินยอมชดใช้เงินให้กับผู้รับเงินเมื่อถึงกำหนด

ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ลูกค้านำมาขายลดกับธนาคารนั้นมีทั้งประเภทที่เกิดจากการค้าโดยตรง ตัวอย่างเช่น ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยสถานีบริการขายน้ำมัน (Gas Station) ให้กับบริษัทขายน้ำมันโดยมีธนาคารใดธนาคารหนึ่งรับอาวัล และประเภทที่ไม่ได้เกิดจากการค้าโดยตรง ตัวอย่างเช่น ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยผู้ซื้อให้กับเจ้าวางที่ดิน ตึกแถวและอื่น ๆ อีกเป็นการชำระหนี้ค่าซื้อที่ดินหรือตึกแถว เป็นต้น ในการพิจารณารับซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นธนาคารจะต้องใช้วิธีการพิจารณา เช่น เกี่ยวกับการรับซื้อลดเช็ค กล่าวคือจะต้องพิจารณาถึงฐานะการเงินของผู้ออกตั๋วและผู้รับเงินตามตั๋ว (ผู้นำตั๋วมาขายลด) ตลอดจนธนาคารที่รับอาวัล ตรวจสอบความสมบูรณ์แห่งตั๋วสัญญาใช้เงิน อาทิเช่น ตั๋วสัญญาใช้เงินของธุรกิจจะต้องมีลายเซ็นของผู้รับมอบอำนาจของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้น ๆ รวมทั้งการประทับตราของธุรกิจนั้นและอื่น ๆ อีก

(14) ประภาศน์ อวยชัย คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงินและบัญชีเดินสะพัด (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520), หน้า 91.

ง. วิธีการรับซื้อตั๋วเงินของธนาคารพาณิชย์

วิธีการรับซื้อตั๋วเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้หลักเกณฑ์อันเดียวกันไม่ว่าจะเป็นการซื้อตั๋วเงินประเภทตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือเช็คก็ตาม กล่าวคือ ธนาคารจะรับซื้อตั๋วแลกเงินในราคาที่ต่ำกว่าจำนวนเงินที่ปรากฏอยู่บนหน้าของตั๋ว (Face Value) โดยธนาคารจะคิดส่วนลด (Discount) หักออกจากจำนวนเงินในตั๋วแลกเงิน (Face Value) และจ่ายเงินส่วนที่เหลือนั้นให้แก่ผู้ขายตั๋วเงิน อัตราส่วนลด (Discount Rate) ที่ธนาคารนำมาใช้คำนวณส่วนลดนั้นในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกานั้นธนาคารจะใช้อัตราตลาด (Market Rate) สำหรับการซื้อตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง (Bank Bill or Bankers Acceptances) ส่วนในประเทศไทยนั้นเนื่องจากไม่มีตลาดเงินสำหรับการซื้อขายตั๋วเงินคั่งเช่นในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา ธนาคารจึงใช้อัตราดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเงิน ในการคำนวณส่วนลดที่จะหักออกจากจำนวนเงินตามตั๋วเงิน ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงวิธีการรับซื้อตั๋วแลกเงินของธนาคารในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา และการรับซื้อเช็ค ตั๋วสัญญาใช้เงิน และตั๋วแลกเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ตัวอย่างที่ 1 ตั๋วแลกเงินฉบับหนึ่งราคาหน้าตั๋ว (Face Value) 11,091 เหรียญสหรัฐอเมริกา ซึ่งธนาคารได้รับรองตั๋วให้เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม และตั๋วแลกเงินฉบับนี้มีกำหนดเวลาการใช้เงิน 90 วัน นับแต่วันที่รับรอง ถ้าลูกค้าขายตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรองนี้ในวันที่ 5 สิงหาคมนั้น ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี

$$\text{ดังนั้นส่วนลด} = 11,091 \times \frac{90}{360} \times \frac{5}{100} = 138.64 \quad \text{เหรียญสหรัฐฯ}$$

$$\text{ผู้ขายลคจะได้รับเงิน} = 11,091 - 138.64 = 10,952.36 \quad \text{เหรียญสหรัฐฯ}$$

การซื้อตั๋วแลกเงินในประเทศไทยก็จะใช้วิธีเดียวกันกับตัวอย่างข้างต้นนี้

ตัวอย่างที่ 2 ลูกค้านำเช็คสั่งจ่ายโดยธุรกิจแห่งหนึ่งเป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท วันที่ที่ลงในเช็คเป็นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ แต่ลูกค้ามีความจำเป็นต้องใช้เงินในวันที่ 15 มกราคม จึงนำเช็คมาขอขายลดกับธนาคาร ธนาคารรับซื้อไว้โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 14 ต่อปี

$$\text{ดังนั้นส่วนลด} = 100,000 \times \frac{36}{365} \times \frac{14}{100} = 1,380.82 \text{ บาท}$$

$$\text{ผู้ขายลดได้รับเงิน} = 100,000 - 1,380.82 = 98,619.18 \text{ บาท}$$

การซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินและตั๋วแลกเงินที่เกิดจากการค้าภายในประเทศไทยก็จะมีวิธีการเช่นเกี่ยวกับการซื้อลดเช็ค

สำหรับการซื้อลดตั๋วแลกเงินสินค้าออกของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยนั้น มีวิธีการในการคิดส่วนลดที่แตกต่างออกไปจากการคิดส่วนลดของธนาคารในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา เล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนเงินตามตั๋วแลกเงินสินค้าออกเป็นเงินตราสกุลต่างประเทศ (Foreign Currency) ดังนั้นธนาคารจึงต้องจ่ายเงินให้ผู้ขายลดตั๋วแลกเงินเป็นเงินบาทที่มีค่าเท่ากับจำนวนเงินตามตั๋วแลกเงินนั้น โดยการที่ธนาคารรับซื้อเงินตราต่างประเทศตามตัวนั้นในอัตรารับซื้อตั๋วแลกเงินสินค้าออก (Buying Rate for Export Sight Bill) ซึ่งได้หักอัตรารับซื้อแล้ว ซึ่งจะได้แสดงให้เห็นจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3 . ตั๋วแลกเงินสินค้าออกฉบับหนึ่งราคาหน้าตั๋ว (Face Value) 1,000 เหรียญสหรัฐฯ เป็นตั๋วที่มีกำหนดเวลาการใช้เงิน 75 วัน นับแต่วันที่เห็น (75 days Sight) ลูกค้านำตั๋วฉบับนี้มาขอขึ้นเงิน (Negotiate) ยังธนาคารในวันที่ 13 ตุลาคม และขอขายลดกับธนาคารในวันนั้น

- ถ้าอัตรารับซื้อตั๋วแลกเงินสินค้าออกในวันที่ 13 ตุลาคม สำหรับเงินเหรียญสหรัฐฯอเมริกา คือ 1 เหรียญสหรัฐฯอเมริกา เท่ากับ 20.335 บาท⁽¹⁵⁾

(15) ไทยทูน, ธนาคาร.

- อัตราซื้อลดสำหรับตั๋วสินค้าออกที่มีกำหนดเวลาการชำระเงิน สำหรับเงินเหรียญสหรัฐอเมริกา 22 สตางค์ต่อตัวที่มีกำหนดเวลา (Usance Bill) ที่ระบุในตั๋ว 30 วัน นับแต่วันที่เห็น (30 days Sight)⁽¹⁶⁾

ระยะเวลา 30 วัน	อัตราซื้อลด	22	สตางค์
" 75 วัน	"	$\frac{22 \times 75}{30}$	= 55 สตางค์

ดังนั้นอัตรารับซื้อ (Buying Rate) ตัวแลกเปลี่ยนสินค้าออกที่ธนาคารจะใช้ในการคำนวณจำนวนเงินไทยที่จะจ่ายให้ผู้ขายลดตั๋วเงิน คือ 20.335-0.55 เท่ากับ 19.785 บาท

$$\begin{aligned} \therefore \text{จำนวนเงินที่จะจ่ายให้ผู้ขายลด} &= 1,000 \times 19.785 \\ &= 19,785 \text{ บาท} \end{aligned}$$

อัตราซื้อลดที่นำมาหักจากอัตรารับซื้อตัวแลกเปลี่ยนสินค้าออกนั้นโดยแท้จริงก็คือ ดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินนั่นเองซึ่งจากตัวอย่างข้างต้นอัตราดอกเบี้ยจะเท่ากับร้อยละ 12.98 ต่อปี ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

ให้กู้เงิน 20.335 บาท	เป็นเวลา 30 วัน	ธนาคารคิดดอกเบี้ย=0.22	บาท
" 100 "	" 360 "	" "	" = $\frac{0.22 \times 100 \times 360}{20.335 \times 30}$

∴ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ = 12.98

สำหรับตัวแลกเปลี่ยนสินค้าออกที่เป็นเงินตราต่างประเทศสกุลอื่น ๆ ธนาคารก็จะรับซื้อลดไว้โดยใช้วิธีเช่นเดียวกันกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้

จ. การขายช่วงลดตั๋วเงิน (Rediscount)

ตามหลักวิชาการธนาคารถือว่าการให้กู้ยืมโดยการซื้อลดตั๋วเงินนั้นเป็นการกู้ยืมระยะสั้นกว่าการให้กู้ยืมในรูปเงินให้กู้ (Loans) หรือเบิกเกินบัญชี (Overdraft) เพราะโดยปกติตั๋วเงินมีกำหนดระยะเวลาสั้นเพียง 15 - 180 วัน นอกจากนั้นตั๋วเงินยังมี

(16) สมาคมธนาคารไทย.

สภาพคล่องในตัว กล่าวคือ ธนาคารสามารถจะเปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดได้ง่ายด้วยการนำไปขายช่วงลด (Rediscount) ในตลาดเงิน⁽¹⁷⁾ ดังเช่นในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีตลาดเงินสำหรับการซื้อขายลดตั๋วเงินที่มีการเคลื่อนไหวมาก (Active) ธนาคารพาณิชย์ในประเทศอังกฤษจะรับซื้อตั๋วเงินจากลูกค้าแล้วนำไปขายช่วงลดให้สถาบันการเงินที่เรียกว่า Discount Houses ซึ่งจะรับซื้อตั๋วเงินไว้ด้วยจุดประสงค์ที่จะขายช่วงลดต่อไปเพื่อเอากำไรหรือใช้ตั๋วเงินนั้นเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินจากธนาคารกลาง (Bank of England) ได้ ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ตั๋วเงินที่ธนาคารรับซื้อไว้อาจจะนำไปขายช่วงลดให้กับบุคคลต่าง ๆ ที่ต้องการลงทุนและบริษัทต่าง ๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรับซื้อลดตั๋วเงินในตลาดเงินได้ เช่นกันนอกจากนี้ตั๋วเงินที่มีอายุครบกำหนดไม่เกิน 270 วัน ซึ่งธนาคารสมาชิกของ Federal Reserve Bank รับซื้อไว้และเป็นตั๋วเงินที่มีเงื่อนไขตรงกับที่กำหนดไว้ ธนาคารสมาชิกสามารถที่จะนำไปใช้เป็นหลักประกันในการให้กู้ยืมจาก Federal Reserve Bank ได้อีกด้วย

สำหรับในประเทศไทยนั้นการซื้อลดตั๋วเงินในวงการธนาคารในประเทศไทย ปกติมีลักษณะคล้ายการให้กู้ยืม (loans) มากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับซื้อตั๋วเงินท้องถิ่นที่ไม่มีเอกสารตามประเพณีการค้าประกอบ อาทิเช่น การรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินหรือเช็คลงวันที่ล่วงหน้าหรือไม่ลงวันที่⁽¹⁸⁾ ดังนั้นธนาคารมักจะเรียกหลักประกันจากผู้ขายลดตั๋วเงินเสมอซึ่งอาจจะเป็นการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันหรือการค้าประกันด้วยบุคคลก็ได้ นอกจากนี้ประเทศไทยยังไม่มีตลาดเงินที่จะรับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน ดังนั้นธนาคารจึงไม่สามารถนำตั๋วเงินไปขายช่วงลดให้กับสถาบันอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตามตั๋วเงินบางชนิดอาจนำไปขายช่วงลดต่อธนาคารแห่งประเทศไทยได้เช่นกัน อาทิเช่น ตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการส่งสินค้าไปขาย

(17) ประยูร จินดาประคิษฐ์, การธนาคารพาณิชย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (โรงพิมพ์อักษรสมัย 2514), หน้า 219.

(18) เรื่องเดียวกัน.

ต่างประเทศและที่เกิดจากค่าใช้จ่ายของอุตสาหกรรมในประเทศบางประเภท เป็นต้น

สินเชื่อเพื่อการสั่งสินค้าเข้าและการส่งสินค้าออก

ในปัจจุบันการซื้อขายสินค้านานาชาติระหว่างประเทศเกือบทั่วโลก ผู้ซื้อและผู้ขายจะอาศัยสื่อกลางการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นคำสั่งที่สั่งเข้าหรือสินค้าที่ส่งออกด้วยวิธีการที่เรียกว่า เลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการค้า (Commercial Letter of Credit) ซึ่งเป็นวิธีที่มีการปฏิบัติงานในหลักการใหญ่ ๆ ที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกันแทบทุกประเทศ โดยอาศัยหลักปฏิบัติสากลที่เรียกว่า "ระเบียบประเพณีและพิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ" (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits) ซึ่งกำหนดขึ้นภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลกที่เป็นสมาชิกของหอการค้านานาชาติ

สินเชื่อเพื่อการสั่งสินค้าเข้าและการส่งสินค้าออกเป็นบริการอีกประเภทหนึ่งของธนาคารในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกค้าที่สั่งสินค้าเข้าและส่งออกโดยอาศัยวิธีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า หลักการปฏิบัติในการให้สินเชื่อทั้งสองประเภทนี้ของธนาคารพาณิชย์ทั้งในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย จะมีหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกันเนื่องจากเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับ เลตเตอร์ออฟเครดิตซึ่งใช้หลักปฏิบัติอันเดียวกัน

ก. สินเชื่อเพื่อการสั่งสินค้าเข้า

1. สินเชื่อเพื่อการขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต

ก่อนที่ธนาคารจะยินยอมให้ลูกค้าเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตได้นั้นธนาคารจำเป็นต้องพิจารณาถึงชื่อเสียงและฐานะการเงินของลูกค้า เช่น เกี่ยวกับการพิจารณาในเรื่องของการให้กู้ยืมประเภทอื่น หลังจากพิจารณาพอใจและมีความเชื่อถือในตัวลูกค้าแล้วจึงจะกำหนดวงเงินเพื่อการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นการถาวรให้แก่ลูกค้า การที่ธนาคารถือว่าการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นการให้สินเชื่อประเภทหนึ่งซึ่งจำเป็นต้องทำการพิจารณาในเรื่องฐานะ อนุมัติของลูกค้าก่อนที่จะยินยอมให้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตได้

ทั้งนี้เพราะเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก การเปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิตถือเป็นการค้ำประกันการจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายสินค้าแทนลูกค้า ดังนั้นหากลูกค้าปิดพรีวไม่สามารถชำระเงินให้กับธนาคารได้อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธนาคารในที่สุด ประการที่สอง เมื่อผู้ขายสินค้าได้ส่งสินค้าและปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในเช็คเตอร์ออฟเครดิตโดยถูกต้องแล้ว ในทางปฏิบัติธนาคารจะเป็นผู้ชำระเงินแทนผู้ขอเปิดเครดิตไปก่อน และจะเรียกเก็บเงินจากลูกค้าต่อมาในภายหลังเมื่อได้รับเอกสารการส่งสินค้าแล้ว ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 2 อาทิตย์ จึงเท่ากับเป็นการให้กู้ยืมแก่ลูกค้านั่นเอง

2. การทำทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt)

ในการเปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการส่งสินค้าเข้านั้นโดยปกติผู้สั่งซื้อสินค้า (Importer) จะต้องนำเงินมาชำระให้แก่ธนาคารตามตัวแลกเปลี่ยนก่อน ธนาคารจึงจะยินยอมให้ผู้สั่งซื้อสินค้านำเอกสารการส่งสินค้า (Shipping Documents) เพื่อไปออกสินค้า บางครั้งผู้สั่งซื้อสินค้ามีความขัดข้องทางการเงินไม่สามารถจะจัดหาเงินมาชำระให้กับธนาคารได้ แต่มีความจำเป็นจะต้องนำเอกสารการส่งสินค้าไปออกสินค้าเพื่อไม่ต้องปล่อยให้สินค้าตกค้างอยู่ที่ท่าเรือนานเกินไป ในกรณีดังกล่าวข้างต้นธนาคารอาจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สั่งซื้อสินค้าโดยมอบเอกสารให้ผู้สั่งซื้อสินค้าไปออกสินค้าได้ก่อนแล้วจึงนำเงินมาชำระที่หลังโดยการทำทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt) ไว้กับธนาคาร

ทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt) หมายถึงใบรับรองที่ธนาคารออกให้แก่ผู้สั่งซื้อสินค้าเข้า เพื่อให้ผู้สั่งซื้อสินค้าเข้าสามารถออกของจากท่าเรือได้โดยมีเงื่อนไขว่า ผู้ขอจะต้องนำสินค้าที่ตนได้รับเอกสารการส่งสินค้าไป บิณนั้นเข้าคลังสินค้าไว้ในนามของธนาคารโดยธนาคารเป็นผู้ทรงสิทธิในสินค้าเหล่านั้น การนำสินค้าออกจากคลังสินค้าแต่ละครั้งจะต้องได้รับความยินยอมจากธนาคารก่อนนำออกไปจำหน่ายยังตลาดและจะต้องรับรองว่าจะนำเงินที่ได้รับจากการขายสินค้านั้นมาผ่อนชำระให้ธนาคาร นอกจากนี้ผู้ขอจะต้องทำการประกันอัคร์กับสินค้าดังกล่าวให้ธนาคารเป็นผู้รับประโยชน์อีกด้วย (19)

(19) ชรินทร์ พิทยาวิวิท, เช็คเตอร์ออฟเครดิตการค้า, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ศิริเมืองการพิมพ์ 2520), หน้า 51.

ในทางปฏิบัติการยินยอมให้ผู้ส่งซื้อสินค้าทำทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt) นั้น เป็นการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าโดยธนาคารจะกำหนดวงเงินสำหรับสินเชื่อประเภทนี้เป็นวงเงินถาวร แต่จะกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไว้ อาทิเช่น 60 วัน 90 วัน หรือ 180 วัน ซึ่งหมายถึงวันที่ผู้ส่งสินค้าเข้าจะต้องนำเงินมาชำระกับธนาคารนับแต่วันที่ขอทำทรัสต์รีซีพเป็นต้นไป และจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าผู้ขอมีฐานะการเงินเป็นที่เชื่อถือได้ สินค้าที่ส่งเข้ามามีโอกาสจำหน่ายได้ มีหลักประกันเพียงพอและมีความสามารถจะชำระเงินค้ำประกันเมื่อทรัสต์รีซีพครบกำหนด ทั้งนี้ เพราะเมื่อลูกค้าได้รับเอกสารไปออกของแล้ว ธนาคารจะไม่สามารถติดตามได้เลยในการที่ผู้ส่งซื้อนำสินค้าไปขาย ดังนั้นธนาคารอาจจะไม่ได้รับชำระเงินถ้าลูกค้ามีฐานะการเงินไม่ดีพอ

คำว่า ทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt) นั้น เป็นคำที่ใช้กันในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับในประเทศอังกฤษจะเรียกว่า เลตเตอร์ออฟไฮโปทีเคชัน (Letter of Hypothecation) ซึ่งเป็นวิธีการเช่นเดียวกันกับการขอทำทรัสต์รีซีพ (Trust Receipt)

ข. สินเชื่อเพื่อการส่งสินค้าออก

สินเชื่อเพื่อการส่งสินค้าออก เป็นบริการของธนาคารพาณิชย์อีกด้านหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ส่งออกที่มีเงินทุนไม่เพียงพอที่จะจัดซื้อสินค้าให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ผู้ส่งออกจะขอกู้เงินจากธนาคารเพื่อนำไปใช้ในการจัดซื้อสินค้าหรือเป็นค่าใช้จ่ายในการบรรจุหีบห่อเพื่อเตรียมส่งออก ธนาคารจะพิจารณาให้เงินกู้ยืมถ้าผู้ส่งออกเป็นผู้ที่มีความเชื่อถือจากธนาคาร โดยให้กู้ยืมตามความจำเป็นและจะต้องไม่เกินกว่าจำนวนเงินค่าสินค้าที่จะได้รับจากผู้ส่งซื้อสินค้า การให้กู้ยืมโดยตรงของธนาคารพาณิชย์เพื่อช่วยเหลือผู้ส่งออกนั้นธนาคารอาจจะให้กู้ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. การให้กู้ยืมตามสัญญาซื้อขายหรือคำสั่งซื้อ

สัญญาซื้อขายหรือคำสั่งซื้อเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งออกได้รับคำสั่งซื้อจากผู้ซื้อสินค้าในต่างประเทศจริงและได้มีการตกลงกันเป็นลายลักษณ์

อักษรแล้วว่าจะจัดส่งสินค้าไปให้ตามสัญญาหรือคำสั่งนั้น ผู้ส่งออกย่อมจะคาดคะเนได้ว่าตนจะสามารถส่งสินค้าได้เมื่อใดและสามารถจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วนเมื่อใด ดังนั้นผู้ส่งออกจะขอกู้เงินจากธนาคารไปใช้ก่อนเพื่อการจัดซื้อสินค้าโดยนำสัญญาซื้อขายหรือคำสั่งซื้อมาแสดงต่อธนาคารและจะนำเงินมาชำระคืนเมื่อได้จัดส่งสินค้าออกแล้วโดยการนำเอกสารพร้อมตัวแลกเปลี่ยนมาขายให้กับธนาคาร การให้สินเชื่อประเภทนี้ธนาคารจะต้องพิจารณารอบคอบและจะต้องมีความเชื่อมั่นในตัวผู้ส่งออกเป็นอย่างมาก เนื่องจากธนาคารเกิดความเสี่ยงในกรณีที่ผู้ส่งออกจะไม่ยอมนำเอกสารและตัวแลกเปลี่ยนมาขายให้กับธนาคาร ดังนั้นธนาคารอาจจะขอให้ผู้ส่งออกนำหลักทรัพย์มาค้ำประกันการกู้ยืมไว้กับธนาคารอย่างเพียงพอ

2. การให้กู้ยืมตามเช็คเตอร้ออฟเครดิตที่เปิดมา

เมื่อลูกค้าผู้ส่งออกได้รับแจ้งการเปิดเช็คเตอร้ออฟเครดิตของผู้ส่งสินค้าจากธนาคารที่แจ้งการเปิดเครดิต (Advising Bank) แล้ว ลูกค้าจะดำเนินการจัดหาสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการของผู้สั่งซื้อเพื่อจัดส่งไปให้ตามจำนวนที่ต้องการ หากผู้ส่งออกมีความขัดข้องทางการเงินผู้ส่งออกอาจมาเจรจาขอกู้เงินจากธนาคารโดยผู้ส่งออกจะมอบเช็คเตอร้ออฟเครดิตฉบับที่ผู้ส่งสินค้าเปิดมาให้กับธนาคารยึดไว้พร้อมกับโอนสิทธิในการรับเงินตามเช็คเตอร้ออฟเครดิตให้แก่ธนาคารเพื่อเป็นหลักประกันเงินกู้ การที่ธนาคารจะอนุมัติให้เงินกู้ตามเช็คเตอร้ออฟเครดิตที่เปิดมานี้ ธนาคารจะอนุมัติให้เฉพาะผู้ส่งออกที่ธนาคารเชื่อถือเท่านั้น หรือธนาคารอาจจะขอให้ผู้ส่งออกนำหลักทรัพย์หรือบุคคลที่ธนาคารเชื่อถือมาช่วยค้ำประกันเงินกู้ด้วย

3. การให้กู้ตามใบรับคลังสินค้า

ผู้ส่งออกที่มีสินค้าพร้อมที่จะส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศแล้ว แต่ยังเก็บอยู่ในคลังสินค้า (Warehouse) เพื่อรอการขนส่งลงเรืออาจจะมีความต้องการใช้เงินเพื่อนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนจนกว่าจะมีการเสร็จสิ้นการส่งสินค้านั้น ในกรณีดังกล่าวข้างต้นผู้ส่งสินค้าอาจขอกู้เงินจากธนาคารโดยมอบสินค้าในคลังสินค้านั้นให้กับธนาคารเป็นหลักประกันเงินกู้ ผู้ส่งออกจะมอบใบรับคลังสินค้า (Warehouse Receipt) ซึ่งได้สลักหัดแล้ว

ให้กับธนาคารเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้กับธนาคาร ใบรับคลังสินค้า (Warehouse Receipt) นั้นเป็นหลักฐานที่บริษัทคลังสินค้า (Warehouse Company) ออกให้แก่ผู้ฝากสินค้า เพื่อแสดงว่าได้เก็บรักษาสินค้าไว้ในโกดังของบริษัทให้กับผู้ฝาก ถ้าบริษัทคลังสินค้านั้นเป็นบริษัทที่ธนาคารเชื่อถือธนาคารก็จะไม่ต้องควบคุมดูแลสินค้า เพราะบริษัทคลังสินค้านั้นเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการดูแลสินค้า แต่ถ้าเป็นบริษัทคลังสินค้าที่ธนาคารไม่เชื่อถือธนาคารจำเป็นจะต้องทำการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดมิฉะนั้นอาจจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้าโดยที่ธนาคารมิได้รับรู้ซึ่งจะเป็นการทำให้เกิดความเสียหายต่อธนาคารในกรณีที่ผู้ส่งออกไปชำระเงินกู้คืน

การให้กู้ตามใบรับคลังสินค้านั้น ธนาคารจะพิจารณาว่าผู้ส่งออกเป็นผู้ที่เชื่อถือได้หรือไม่ มีความสามารถในการชำระหนี้มากน้อยเพียงใด ตลอดจนพิจารณาถึงความสามารถในการดำเนินงานและอื่น ๆ อีกเช่นเดียวกับการให้กู้ยืมประเภทอื่น นอกจากนั้นธนาคารจะต้องพิจารณาว่าสินค้านำมาเป็นหลักประกันในการกู้ยืมนั้นมีลักษณะอย่างไร กล่าวคือ เป็นสินค้าที่สามารถขายได้ง่ายหรือไม่ เป็นสินค้าประเภทสินค้าถาวร (Durable goods) หรือสินค้าประเภทเสียหายง่าย (Perishable goods) ราคาของสินค้ามีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด และอื่น ๆ อีก ถ้าในการให้กู้ยืมธนาคารมีความเสี่ยงมากอันเนื่องมาจากผู้ส่งออกไปเป็นที่น่าเชื่อถือ หรือสินค้านำมาเป็นหลักประกันนั้นเป็นสินค้าที่เสียหาย ธนาคารอาจจะไม่ให้ผู้ส่งออกไปกู้เงินหรือให้กู้ยืมในวงเงินค่อนข้างต่ำ หรืออาจจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมากก็ได้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย